

מלחמה - אתחלתא דנאולה (מגילה ז' ע"ב)

מלחמה שלום

תיבה אחר תיבה בסוד אחדות הבריא

אבק

עז, ג) וַיִּצְבֹּק אִישׁ עֲמֹו, מלשון אבק, כי תמלא אבק האיש שהיה עמו, ושרו של עשו היה, עכ"ל.^א

מהות המלחמה

ואותו אבק עלה עד כסא הכבוד, כדברי הגמרא (חולין צא ע"א), וז"ל, דרש ר' יהושע ב"ל: מלמד שהעלו אבק מרגלותם עד כסא הכבוד, עכ"ל.

ועל פי מאמר חז"ל הנ"ל, ביאר המלבי"ם (בראשית לב, כה) את מהות מלחמה זו, וז"ל, עיקר שם יעקב הוא על יעקב הפנימי, שהוא נפשו ונשמתו, שזה יעקב העיקרי, ר"ל שנפשו של יעקב נותרה לבדה^ב מופשט מן האישיות והחומר וכו', וחז"ל (חולין שם) אמרו מלמד שהעלו אבק מרגלותם עד כסא הכבוד, היינו שהיה מלחמה הפנימית הזאת עד שרשי אמונתו, שרצה להעבירו משרשי האמונה, עכ"ל, עיי"ש.^א

אח עשו ליעקב

אולם בשורש, כמו שהרחיבו רבותינו; האריז"ל (ארבע מאות שקל כסף, דף רפב), ורמח"ל (קנית ה' צבאות ח"ב ד"ה ענין עשו), יש אחדות ושלום בין עשו ליעקב (עשו, גימטריה שלום. פענח רזא כה, כב). כמ"ש (מלאכי א, כב) אַח עֲשׂו לְיַעֲקֹב, והיינו שבשורש הם קדושים ואהובים, ויש ביניהם אהבה ושלום.

וַיִּנָּתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיִּצְבֹּק אִישׁ עֲמֹו

כתיב (בראשית לב, כה) כאשר נלחם יעקב אבינו בשרו של עשו: וַיִּנָּתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיִּצְבֹּק אִישׁ עֲמֹו עד עֲלוֹת הַשָּׁחַר. והאבקות זו עם שרו של עשו, מוגדרת כמלחמה, כמ"ש ר' סעדיה גאון (עזרא ד, יט), וז"ל, וַיִּצְבֹּק אִישׁ עֲמֹו – ומלחמות, כמו וַיִּצְבֹּק (בראשית לב, כה) ותרגם ואשתדל וכו', וכן הוא אומר וַיִּצְבֹּק אִישׁ עֲמֹו, מלמד שנלחם המלאך עד שעלה אבק ברגליהם עד כסא הכבוד, ועל כך נדע כי אשתדו מלחמות הם, עכ"ל.^ב

ועוד הפליגו חז"ל בהשפעת מלחמה זו, עד שאמרו, וז"ל, כל מלחמות שישראל עושים בעוה"ז, בזכות אותו אבק של יעקב אבינו, עכ"ל.^ג

וַיִּצְבֹּק אִישׁ, לשון אבק

ופרש"י (שם), וז"ל, וַיִּצְבֹּק אִישׁ – מנחם פירש ויתעפר איש, לשון אבק, שהיו מעלים עפר ברגליהם על ידי נענועם, עכ"ל. כלומר שתיבת 'וַיִּצְבֹּק' היא מלשון 'אבק'.

וביאר בצרור המור (בראשית, פרשת וישלח) את העומק המסתתר מאחורי התיבה 'וַיִּצְבֹּק', וז"ל, ולכן אמרו שאמר וַיִּצְבֹּק אִישׁ עֲמֹו. ולא אמר ויתחבר או ויתקשר אלא וַיִּצְבֹּק, שהוא כמו אבק שאין בו ברכה. כי בעפר יש בו ברכה, אבל באבק אין בו ברכה. כמו שאין ברכה בסמאל (שרו של עשו), עכ"ל. ולכך דייקא ביקש משרו של עשו, ברכה, כמ"ש (שם, לב, כז) וַיֹּאמֶר לֹא אֶשְׁלַחָהּ כִּי אִם בְּרִכְתִּי, והיינו שיעקב לא רק ביקש ברכה אחת, אלא ביקש ליטול מסמאל את עצם כח הברכה. ומשום כך דבק בשרו של עשו אבק, כמ"ש הרבינו בחיי (שם), וז"ל, וע"ד המדרש (ב"ר

^א מדרש אגדה (בוכר) (בראשית לב, כה), וז"ל, שרו של עשו היה, עכ"ל. וכן גימטריה של 'איש עמו', עולה למניין - עשו אדום. ובבעל הטורים (שם) נתן רמז לדבר, וז"ל ויאבק איש עמו. ס"ת קשו. על שם ובית עשו לקש (עובדיה א, יח) (ב"ר עז ב), עכ"ל.

^ב וכתב בקהלת יעקב (ערך אבק), וז"ל, אבק בא"ל ב"ם, לחם, עכ"ל.

^ג ועין ספר הברית (ח"א מאמר יז פ"ו, ד"ה אחרי אשר), על אבק שריפה במלחמות.

^ד עין רמב"ן (שם, שם, כה).

^ה ועין בן יהודיע (חולין צא ע"א) שכתב אבק ר"ת אורה ברכה קדושה, וע"ז היה המלחמה, עיי"ש.

^ו שכל טוב (בוכר) בראשית (לב, כה), וז"ל, מדכתיב וַיִּצְבֹּק אִישׁ עֲמֹו, הוי אומר איש עמו נתמלא אבק, עכ"ל.

^ז עין בן יהודיע (ר"ה יט ע"א, ד"ה אמרה להם)

^ח בעל הטורים בראשית (לב, כה) ויאבק. בגימטריא כסא הכבוד. מלמד שהעלו אבק עד כסא הכבוד (חולין צא ע"א):

^ט עין רבי אברהם בן הרמב"ם (בראשית לב, כה), וז"ל, וַיִּנָּתֵר וגו'. אחר שהתבודד (יעקב) ע"ה בלבדו התבודדות גשמית ולא נשארו אצלו עבדים וחפצים נתעלה באותה התבודדות הגשמית אל התבודדות הרוחנית אשר בסופה השיג השגת נבואה שנדמה לו בה כאילו יאבק איש עמו והוא מלאך, עכ"ל.

^י פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית (לב, כה), וז"ל, אומות העולם ומלכות אדום הרשעה הם נאבקים עם ישראל כדי להטעותם מדרך ה', שנא' שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך (שה"ש ז א), עכ"ל. וע"ז בכלי יקר (בראשית לב, כה), וז"ל, סמאל"ל שרו של עשו הנקרא סמאל"ל עשו, כי כל חפצו וישעו לסמא עיני האדם ולהכותו בעיורון ולעשותו סומא מעין השכלי, עד אשר לא יוכל הראוה לראות במראות האמת לבוא ולראות פני ה' ולבוא בסוד ה' ליראיו בסתרי התורה, כי הוא שטן הוא מלאך המות הוא יצר הרע (כבא בתרא טז א) ורמזו לדבר כי סמאל שותפו של ענבם באלפ"א בית"א ואותיות שניות, כי כמו שהיין היוצא מן הענבים כשהוא משכר את האדם הרי הוא עיור בסתם עיניו, כמו שנאמר (בראשית מט יב) חכלילי עינים מיין, וסתם שיכור הולך כעיר וסומא, כך סמאל זה שותפו, כל מזימותיו לסמא עיני האדם עד אשר לא יוכל לראות את השמש. ואם כן הענבים מסמאים עין הגשמי, וזה סמאל שותפו מעורר עין השכלי, שלא יראה במראות האל וזהו סמאל מלה מורכבת, עכ"ל, עיי"ש.

^{יא} ועין אם לבינה (לרמ"ז אות י אות מו, ד"ה עוד בעניין יעקב). וע"ז אמרי נועם (תנוכה אות ב). ועוד רמזו רבותינו, אבק ר"ת אות ברית קודש, שע"ז נלחם. קהלת יעקב (ערך אבק).